

Presidential Communications Operations Office

Presidential News Desk

TALK TO THE PEOPLE OF PRESIDENT RODRIGO ROA DUTERTE ON THE WEST PHILIPPINE SEA ISSUE (PART II OF MAY 13 TALK TO THE PEOPLE ON COVID-19)

[13 May 2021]

PRESIDENT RODRIGO ROA DUTERTE: Sabihin ko lang mga kababayan ko `yong biro ko sa jet ski sinabi ko `yan kampanya, hindi pa ako presidente, hindi ko pa siguradong manalo ako. At `yon is a --- tawag ay hyperbole na imposible talaga na sa ngayon gamitin mo `yong... Eh nakita mo `yan karami na tuloy ng barko ng --- rumami tuloy.

Eh but we have a stand here and I want to state it here and now again, that `yong mga barko natin nandiyan ngayon sa Pag-asa at saan pa, we will not move an inch backward. Ayaw kong makipag-away nga sa China. Ayaw kong --- lahat. Inuulit ko, may utang na loob kami malaki, malaki ang utang na loob.

Buhay ang itinulong nila sa amin eh. Pero `yong ano naman ng bayan namin sana maintindihan ninyo. Kung hindi ninyo maintindihan, eh di magkakaroon talaga tayo ng problema. But please understand us because these things are what supposed to be done by any president of any self-respecting republic.

Itong hinihingi nila puro papel, puro papel, natapos na ang [ICJ] na binuo noong --- nagbigay na ng desisyon, nanalo tayo. Ano pa bang papel gusto niyo papuntahin ako doon sa --- ? Kailan pa ba naging useful `yang United Nations, kayo-kayo lang diyan? Kayo kasing mga ano puro papel kayo, puro theory. Hindi ninyo alam kung gaano kahirap kung magkapasubo --- magpasubo ang Pilipinas. Hindi kayo kasi sanay kung ilan ang namatay sa harap ninyo. Nandiyan kayo sa itaas eh. Kami nandito sa baba ilang beses, I have seen so many that's in my lifetime that it --- na karaming nakita ko sa harap ko, sa kamay ko, bomba nandiyan lahat. Nandiyan kami lahat sa baba noon. Alam namin kung gaano kahirap kung itong maging estupido ka, really stupid. Wala akong ma --- ayaw kong insultuhin kayo, anong tawag mo diyan? Ngayon mayroon ng...

Wala na, saan ako magpunta? To what body, the United Nations? Nako... Please, spare me the --- maging comedy lang ako diyan.

So ngayon, to continue would be the task of Secretary Roque. Eh ipasa ko na sa kanya. Tapos na tayo sa pandemya, this is the second part and just give us a brief ano maybe because... Nga pala we have respectfully invited Senator Enrile to come here kasi hindi man ako puwedeng makalabas na mag-usap. Pakinggan natin siya. Huwag na tayong --- hindi na ako magsalita. Makikinig lang ako sa kanya kasi siya `yong nandi --- he was there right at the beginning.

So sa kanya ako makinig kasi sa kanya ako bilib sa utak at pag-intindi nitong problema itong ating West Philippine Sea. I'll give you Harry Roque.

PRESIDENTIAL SPOKESPERSON HARRY ROQUE: Okay po. Maraming salamat, Mayor; at magandang gabi kay Senator Bong Go at sa ating mga kasama.

Well, medyo mahaba po ang presentation ko pero paiikliin ko na lang po `no. At ang aking mensahe ngayon, mabuti na lang po nandito si Senator Bong Go, dahil po doon sa arbitral award, mayroon po talagang importanteng dapat nagawa ang bayan at ito po `yong pag-aralan kung anong sinabi ng Hague Tribunal pagdating sa lokal na batas na mayroon tayo na nagsasabi kung ano ang ating teritoryo. Kakaiba po tayo dahil ang ating national territory po ay ---[*Bakit ayaw?*] --- ay nasa ating Saligang Batas po `no. At dalawa po ang ating depenasyon ng ating national territory at una po sa 1935 Constitution. Ang sasabihin ko lang po dito, dito sa ating 1935 Constitution na napag-aralan niyo po rin sa law school ang territory natin ay Treaty of Paris, unang-una `no. Tapos `yong tinatawag na Treaty of Washington kung saan nakita --- nakuha natin `yong lahat ng teritoryo natin na labas sa Treaty of Paris kasama po diyan ang Scarborough. Pangatlo po `yong Treaty between the US and Great Britain kung saan nakuha natin `yong Turtle Islands.

Now, from 1935, nabago po `yong ating Saligang Batas `no at ito nga po ay sa 1987 Constitution eh iba po `yong lengguwahe. Ito po'y naging "Philippine archipelago, with all the islands and waters embraced therein, and all other territories over which the Philippines has sovereignty or jurisdiction, consisting of terrestrial, fluvial and aerial domains, including territorial sea, seabed, subsoil, insular shelves and other submarine areas."

Ito po napakaimportante iyong tubig "around, between, and connecting the islands of the archipelago, regardless of their breadth and dimensions, form part of the internal waters of the Philippines." Importante po 'yan kasi ang internal waters hindi pupuwedeng maglayag ang mga dayuhan na walang pagpayag ng ating bayan. Importante po 'yan dahil sa territorial sea na mayroong freedom of navi --- 'yong innocent passage eh pati warships at submarines pupuwede pong maglayag.

Eh siyempre po tingnan niyo naman 'yong ating archipelago, 'yong Tañon cave --- eh Tañon cave --- ah Tañon Strait 'no diyan sa Dumaguete at Cebu, napakakitid po no'n eh kung mayroong freedom of --- kung mayroong innocent passage po doon pati submarines, pati warships pupuwede, eh banta naman po 'yan sa ating security.

Ang tanong po dahil nag-iba ang lengguwahe mayroon ba hong pagbabago sa ating teritoryo? Well, mayroon po kasi sa '87 Constitution pinalawak 'yong ating national territory. Kasama pa rin po diyan ang Treaty of Paris, kasama po diyan 'yong disputed territories ng Sabah and Spratlys, at kasama diyan 'yong iba't ibang maritime zones sang-ayon po sa UNCLOS. So pinalawak po ang teritoryo.

Now, ang 1950s po noong tinatalakay ang UNCLOS, sila Arturo Tolentino po nag-propose kasama ng Indonesia ng regime ng archipelagic waters kasi nga po sa Saligang Batas natin 'yong tubig na forming part of our islands and waters are internal waters. So sabi ng Pilipinas at Indonesia "kilalanin niyo 'to." Pero at dahil nga po nais nating palakasin 'yong ating posisyon, gumawa po tayo ng batas noong 1961, RA 3046 as amended by RA 5446, na nagguhit nga po nung archipelagic waters kung saan ang tubig sa loob ng archipelagic waters ay internal waters.

So ito po ngayon ang ating territory. Iyong square po ay ang Treaty of Paris. Iyong straight baselines po sa archipelago natin iyan po 'yong ating archipelagic baselines, ang tubig sa loob no'n internal waters, wala pong puwedeng maglayag ng walang consent natin. Iyong tinatawag nating territorial seas ay 'yong tubig po sa loob ng kwadrado ng Treaty of Paris.

Now, lilinawin ko lang po na itong Treaty of Paris hindi po ito historic claims to waters. Unang-una, archipelago po tayo, ang definition is "unity of land and waters." Pangalawa po, tratado po ito noong binenta sa panig ng Spain at ng Amerika na kinikilala ng ibang mga colonial powers sa Southeast Asia na boundaries nang ibinentang archipelago na Philippines. Importante po 'yan kasi sa international law mayroon pong prinsipyo, general principle of

law: uti possidetis juris. Ang sabi po niyan colonial boundaries are conclusive kasi kung hindi po 'yong mga bansa na nagkaroon ng kalayaan, magaway-away talaga 'yan kung saan ang kanilang boundaries.

So ang sabi para maiwasan ang pagdirigma dahil sa boundaries, colonial boundaries are conclusive. Now, eh gaya ng aking sinabi po kanina 'no, nag-propose tayo ng archipelagic baselines pero nabigo po sila Arturo Tolentino. Ang nais nila 'yong water sa loob ng ating baselines are internal waters. Hindi po nila nakuha ang suporta ng daigdig. Ang nangyari po nagkaroon ng archipelagic waters sa UNCLOS na subject to innocent passage 'yong ating archipelagic waters at subject to overflight. Pero hindi rin po nagreklamo sila Arturo Tolentino kasi hindi naman mandatory na bumuo ka ng batas para gawing archipelagic waters 'yong karagatan mo kung ayaw mo.

Biglang fast forward po sa 2009, at dito po ang tingin ko nagsimula talaga ng problema at makikita niyo po napakalaking problema. Sinabi po na nagkaroon ng administrative --- well, administration bill na kinakailangan ng bagong batas to comply with UNCLOS, mandatory daw po 'yon. Sa totoo lang po doon sa kaso na hinain namin na Magallona vs Executive Secretary, inamin naman po ni Justice Carpio hindi siya mandatory, permissive lang.

Tapos sinabi pa nila may deadline daw para bumuo ng batas. Eh 'yong time pong 'yon director ako ng UP Institute of International Legal Studies kami po 'yong namuno para doon sa pag-gather ng data para sa submission ng extended continental shelf. So 'yong deadline pong 'yon is not to pass a law but to submit data to claim an extended continental shelf. Tapos ang sabi po ng siyempre ng Kongreso noon, it is to our interest daw kasi kapag tayo naging complaint with UNCLOS, mas lalakas ang posisyon natin laban sa mga kalaban natin sa pinag-aagawang teritoryo.

So binago po nila ang national territory natin. Ito na po 'yong national territory natin sang-ayon po sa 2009 new baselines law. Ang KIG in fairness --- kaya dalawa pong parte itong aking discussion --- anong nangyari doon sa archipelago, anong nangyari doon sa KIG, in fairness hindi nila ginalaw ang KIG at idinikit pa rin sa ating baselines ang KIG pursuant to PD 1596.

Now, so ano pong epekto? Unang-una, lumiit po 'yong internal waters. Dito po sa original na ating teritoryo, ang internal waters natin 'yong lahat ng loob --- tubig sa loob ng straight lines; ang ating territorial sea, doon sa kwadrado. Tapos mayroon naman talaga tayong EEZ na ginawa rin ni Marcos under PD 1599 naman. Ito po ang naging epekto: unang-una, 'yong internal waters natin nawalang tuluyan dahil naging archipelagic waters po sila 'no. So puwede ng overflight, puwede ng innocent passage. Pangalawa

po, nawala 'yong territorial sea natin na malaki po 'yan, 263,300 square miles, according to the Treaty of Paris.

At 'yong ating territorial sea naging 12 nautical miles na lang po, 34,300 square miles. So ang difference po na nawala sa atin ay sa Treaty of Paris 'no ang ating karagatan ay 263,300 square miles; sa UNCLOS, lumiit po ng 34,300.

Pero ang sabi po ng Korte Suprema eh anyway ang kapalit niyan ay napakalaking exclusive economic zone. Pero kung titingnan niyo po ito, bagama't mayroon tayong 200 exclusive economic zone, eh lahat ng bayan po mayroon ding 200 exclusive na economic zone, nagkakaroon po 'yan ng overlaps. At ang solusyon po diyan delimitation, pagkakasundo kung paano hahatiin. So 'yan po 'no.

Now, 'yong KIG po hindi naman nila ginalaw in fairness. Idinikit din nila. So patuloy po na 'yong PD 1596 ang nagsasabi kung paano natin naging teritoryo ang Kalayaan. Now, noong nagkaso po kami --- ako po ang abugado ni Magallona so mayroon talaga akong interest. Si Magallona po dating dean na talagang from the very beginning siya naman ang pinakikinggan ng Kongreso na kinakailangan Treaty of Paris palang ang dapat na sundin pero nabago nga po 'yan noong 2009 'no. Taon-taon po 'yan dinidinig ng Kongreso kung gagawan ng baselines law.

Eh ang sabi nila, well, wala naman tayong magagawa kasi kinakailangan sumunod tayo doon sa paggamit ng baselines. At 'yong mga baselines na ito, kinakailangan hindi maglalayo doon sa configuration ng archipelago 'no. At ang sabi nga nila eh hindi rin pupuwedeng idikit ang KIG as part of the archipelago kasi malayo nga 'yong Kalayaan Island Group.

So anyway --- at saka ang sabi nila 'yong internal waters, archipelagic waters na rin 'yon. Although alam po natin kung gaano kaimportante 'yong pagpayag natin kung maglalayag ang isang warship, ang isang submarine sa ating archipelagic waters.

Pero ito po ang pinakaimportante. Iyong award po --- at sa katotohanan binasa ko lang 'to noong nasa Davao po tayo --- binasa ko po uli. Bagama't marami tayong mabuting napanalunan, lalong-lalo na 'yong walang basehan, 'yong historic claim to waters, 'yong nine-dash lines, 'yong ilang artificial islands nasa EEZ natin, at saka walang isla na magke-create ng 200 nautical

miles so mas madali ma-settle `yong pag-aagawang teritoryo, eh ito po `yong sinabi ng award doon sa ating batas na PD 1596 na rinefer (refer) to by way of incorporation doon sa baselines law. Ito po ang lengguwahe: "In any event, the Philippines could not declare archipelagic baselines surrounding the Spratly Islands. Article 47 of the Convention limits the use of archipelagic baselines to circumstances where such baselines are included the main islands and an area with the range of 1 to 9, 9 to 1." Pero in essence, hindi niyo po puwedeng ikabit on the basis of archipelagic baselines ang Spratlys pero `yon po ang ginagawa ng PD 15[96].

Pangalawa, para mo gamitin `yong straight baselines ay kinakailangan magkaroon ng practice na `yong "straight baselines with respect to offshore archipelagos to approximate the effect of archipelagic baselines." In effect, ang sinasabi nila hindi pupuwedeng magkaroon ng offshore archipelago.

Sa susunod na paragraph po, ang sabi pa nila is `yon nga po, hindi pupuwedeng sitwasyon na offshore archipelago na siyang treatment po ng ating PD 15[96]. So ang tanong ko po, anong nangyari doon sa batas natin na isa sa dahilan natin sa pag-angkin sa KIG group? Malinaw po sa mga paragraphs na ito na habang dineclare ng UNCLOS tribunal na walang legal na basehan ang nine-dash lines, sinasabi rin ng tribunal na wala ring legal na basehan ang PD 15[96].

Ang nakakabahala po rito siyempre dalawang bagay: unang-una, `yong mambabatas natin binalewala ang Treaty of Paris. Pero kung titingnan niyo po `yong PD 15[96] ni Marcos, ang reckoning point niya Treaty of Paris boundaries. Eh paano `yon? May batas na binalewala na `yong Treaty of Paris of boundaries, saan ngayon ididikit `yong Spratlys sang-ayon sa 15[96]? Pero mas nakakabahala po ngayon para ba gang na-declare as illegal to UNCLOS and null and void din ang PD 15[96] dahil po doon sa mga paragraphs na aking ibinasa.

Now lately po, nagkaroon ng controversy over [Julian] Felipe Reef. Ang problema po kasi dito it is 175 miles. At siyempre ang common thinking is if it is 175 miles, kasama sa exclusive economic zone.

Pero ito po ang problema, dito rin sa arbitral award na ito --- at hindi naman pupuwedeng kukunin lang `yong gusto nating desisyon dahil pabor sa atin at hindi natin sasang-ayunan `yong mga probisyon na hindi sa atin pabor, ito po ang sinabi: "The tribunal finds with respect to the status of features in the South China Sea that Hughes Reef, [Julian] Felipe Reef, lies within 12 nautical miles of the high-tide features of McKennan Reef and Sin Cowe Island."

Kaya nga sinabi ko po hindi kabahagi ng exclusive economic zone. Bakit? Kasi sabi ng arbitral tribunal maski pa siya nasa 175 nautical miles. Bakit po? Eh kasi `pag mayroon isla, mayroong 12 nautical miles. Ang isyu lang, sino ang may titulo sa isla? Klinaim (claim) po natin `yan under 1596. Pero paano po `yon parang balewala na `yong 1596 natin?

At unfortunately, ito po `yong mga isla na hindi natin hawak. Ang McKennan Reef po --- `yan nagtayo na po ng malaking artificial island ang China, ito po itsura --- narito po `yong mga barko na nag-trigger ng recent controversy, `yong mga 220 fishing boats. Kaya nga ang sinasabi ko number one, never nating na-possess ito. It is possessed by China and Vietnam. Ito naman po `yong installation ng Vietnam. Ito po `yong Vietnam, Sin Cowe Island. At malayo and dahil sa desisyon nga po ng tribunal, it is territorial sea kung sino magkakaroon ng titulo doon sa isla.

Well, siyempre wala pa po desisyon kasi kinakailangan dalhin ito sa ICJ or sa arbitration pero ang tanong ko nga eh paano po `yon? Eh sabi rin ng tribunal parang walang bisa ang 15[96]. At pag-isipan na rin po, bakit ba natin ginive (give) up `yong napakalawak na internal waters at territorial sea? Ang sabi ni Carpio doon sa kaso dahil siya po `yong ponente, eh ang kapalit niyan EEZ na napakalawak. Pinakita ko po dahil sa overlaps, hindi po malawak `yon.

Pangalawa, hindi po `yon apples to apples dahil ang EEZ economic right lang. Samantalang ang internal waters at territorial sea, soberanya at hurisdiksyon. So it's not apples to apples.

At ang pinakaimportanteng rason po, hindi totoo na labag sa UN Convention on the Law of the Sea ang Treaty of Paris dahil nga po sa general principle of

law ng uti possidetis juris, colonial boundaries are conclusive and the Treaty of Paris is a conclusive colonial boundary.

So dalawang aspeto po 'yong kinakailangan sa batas: 'yong desisyon kung dapat bang bumalik sa Treaty of Paris at madali lang po 'yan, section so and so of archipelagic baselines law are hereby repealed, and therefore, we adopt anew the treaty of boundaries pursuant to uti possidetis as the metes and bounds of our bound --- of our territory.

Pero ang masalimuot po, anong gagawin sa KIG? Kasi malinaw po doon sa mga paragraphs para pong nawalan ng bisa ang 15[96]. So ang solusyon po diyan, lahat nung kini-claim natin, bilugan ng 12 nautical miles of territorial sea. Iyon po 'yong sinasabi na regime of islands para magkaroon at least ng territorial sea lahat.

Pero ang advantage natin dahil tayo ang pinakamalapit sa area, 'yong kabuuan ng karagatan mapapasok pa rin sa 200 nautical miles of EEZ. Kung 'yong mga ibang claimants ay mapatunayan ang titulo nila sa mga isla, mayroon pa rin tayong exclusive economic zone. Pero gaya po ng [Julian] Felipe, magkakaroon ng pockets of territorial sea pero ang balanse atin pa rin.

So napakahirap po talaga ng konsepto kaya lang napulitika na naman. Sinasabi nila hindi ko daw alam ang UN Convention on the Law of the Sea ko eh nagdemanda nga po kami diyan sa Magallona at ito po 'yong warning namin sa Korte Suprema. Ang buong akala ko naman po dahil si Justice Antonio Carpio na naging ponente ay naintindihan niya ang UNCLOS, makikita niya 'yong mga sinasabi namin.

Sa totoo lang po, kung ipakita ko sa inyo 'yong pleading namin kung bakit kinukwestiyon namin ang archipelagic baselines law at 'yong lengguwahe ng UN Tribunal for the Law of the Sea, parehong-pareho po. Nangyari po 'yong aming worst fears. Eh nandiyan naman po 'yong lengguwahe ng ano, ng tribunal. Eh ang sinabi rin ng tribunal na kagaya ng nine-dash lines, eh mali rin po 'yong ating PD 15[96].

So 'yon lang po, Mr. President.

PRESIDENT DUTERTE: Thank you, Secretary Roque. Well said, actually. So mabuti't na lang I requested you to dedicate half of the time dito sa programa --- to dedicate it to the issue of West Philippine Sea. Kaya mga kababayan ko, tingnan ho ninyo kung sinong bright, maski sa mukha na lang. Huwag na 'yang hintayin pa ninyo magsalita. Tingnan niyo kung sinong pinakaguwapo.

At saka 'yong isa, sumasa --- may isa pang isang hindi --- ewan ko kung Pilipino ito si Cuisia. Nandoon rin sa kabila, asking for the impossible, not demanding the practical na para maumpisahan natin.

But kung ganoon ang stand kasi, as I have said, I went to China during the early days of my presidency. Kasama ko si Secretary Lorenzana, Secretary Año who was then the chief of staff. Sinadya ko na dalhin 'yong mga military kasi gusto ko open kasi balang-araw there would be a question kung bakit ganito si Duterte.

Iyan, so the whole of the Cabinet, 'yong Gabinete ko, lahat, pati si Senator Go, sabi ko, "Ito prangakahan..." Ganito, harapan kami sa mesa, sabi ko, "Mr. President, I'd like you to know that one day I may start to dig my oil --- my oil in the Philippine territory."

Tapos si President Xi Jinping, hindi kaagad sumagot. He took a deep breath sabi --- sabi niya, wala siyang sinabi na rason, sabi niya: "Please do not do that because there will be trouble."

So what more language do I need to hear na sinasabi ko na hindi talaga bibitawan 'yan kasi 'yong trouble is war. Kung papel-papel lang, hindi madala 'yan. You have to go there. Sana noon pa bumalik sila, dala-dala nila 'yong Amerikano because it was the Americans who brokered the critical talks to solve the impasse there na dalawang --- two countries having their ships in the midst of that sea.

Iyon. Iyon ang critical point doon. So just to show you na hindi na ito madala ng papel. Iyon kung 'yong sinasabi na piece of paper --- it's really a piece of paper. You wave it in front of the face of the Chinese, sabihin niya, you throw it to the basket, to the trash can. We do not honor it. It's yours.

First, actually, and the foremost, we were not a party to that case that you won. Hindi sila kasali. They never participated. So ang problema was there enough jurisdiction really na masabi na --- pero basta tayo, we just went on to prove our case and we won. Nanalo tayo diyan and I affirm that I believe it in its entirety. So ang problema is the implementation. Sino ngayon ang magtulong sa atin?

Alam mo totoo, ito ang sik --- ito ang pinakasikreto sa lahat. Sabihin ko na lang sa inyo ngayon, napipilitan ako eh. Ang gusto ni Albert pati ni Carpio, mali nila 'yon. Nagkamali sila doon. Sabi nga ni Secretary Roque, si Carpio in his decisions made the wrong assumptions there. Tapos ito naman si Albert was the one who received the message from Cuisia from the State Department kasi in-admitan na ni Cuisia ngayon eh. Ngayon lang ito lumabas. My God! Tinago nila 'yan na iyon pala galing doon kay Ambassador Cuisia, ipinasa kay sa ating gobyerno, ipinasa ni PNoy doon kay Albert. Tapos Albert was the one who ordered the ships of the --- or the ship of the Philippine government to withdraw.

Ngayon ang tanong ko ganito, bakit hindi mo sinabi --- hindi ninyo sinabi na the withdrawal must be mutually acceptable in the sense that what --- how many kilometers would I surrender that would be the same rule for you? Na hindi nila tinawag lahat "dahan-dahan lang, diyan na muna kayo." Eh sinabi ni Albert, "Uwi kayo." Kaya ako hindi ako lalabas. I will not go into the --- `yong nitty-gritty of itong mga Treaty of Paris. Dito lang ako. Nandoon tayo, pinauwi tayo. Binukas --- binuksan natin the floodgates para for China to enter and to renege on its commitment to everybody and opted to stay there and claim the West Philippine Sea as their property. Iyon ang nang...

Huwag na natin pa --- iyong mga [pa-rule-rule?] ninyo, pa-english-english kayo diyan. Hindi maintindihan ng tao 'yan. Ako hindi ako lalabas doon.

Bakit pinaatras ninyo? Anong napasok sa bakukang sa ulo ninyo na sinabi --- sinabi mo na, "Aalis ako basta mag-alis siya." Ganoon 'yan eh. Tinawagan mo, o sige, alis ka, alis ako.

So paano natin gawin 'to? Eh hindi ako aalis kung hindi ka --- if you do not make the same move in the withdrawal, I will not. So hindi ako bibitaw. Ngayon, kung umatras ka nang kalahating kilometro ngayon, aatras ako kung gusto ko talaga.

Ngayon, bakit pumayag sila? Pag-atras, wala na silang ginawa. They just --- no hey, no hi, diretso sa --- tumalikod na lang at pinauwi. Bakit ganoon? Bakit ganoon? Bright man kaya kayo.

Carpio at ikaw Albert, ano ka ba, Pilipino? Mukhang hindi ka Pilipino eh, Español ka siguro. P**... Bakit ganoon? Bakit ka pumayag kaagad na diretso? Hindi naman sa sigurista ka. Maski anong ano sabihin mo mag-atras ka, oo, mag-atras ako pero atras ka rin. O sige atras.

Eh papaano? Tatalikod ako? O kita mo. Tumalikod, umuwi iyong ating ano. Eh order eh. Wala naman magawa 'yong Navy when you are ordered from -- - coming from the president himself, he is the commander in chief.

Pero ito I put not --- I'd like to put notice sa China. May dalawang barko ako diyan Philippine government sa --- which part of the --- ? Is it in --- ? Paikot-ikot tayo. Saan?

DND SECRETARY DELFIN LORENZANA: Paikot-ikot diyan sa may bandang Kalayaan Island Group natin, Mr. President, hanggang diyan sa Mischief Reef, 'yong maraming shoal doon, nagpaikot-ikot sila doon.

PRESIDENT DUTERTE: Well, anyway, iyong ano sana, it was a poor man's gamble eh sa totoo lang. Parang ito 'yong nangyari sa sobra kapabright, paek-ek ng mga expert-expert. They refused to see, to look at the environment or the problem in a --- iyong totoo, iyong practical.

Kaya ako sabihin ko sa China ngayon, as I've said before to repeat: I am not ready to withdraw. I do not want a quarrel. I do not want trouble. I respect your position and you respect mine. But we will not go to war at saka hindi naman...

It's not wrong to admit na inferior ka in terms of might and power. Hindi naman masama magprangka ka, ito lang talaga ang kakayahan ko pero huwag mo naman akong kayahin. Ngayon, hindi talaga ako aatras. Patayin mo man ako kung patayin mo ako, dito ako. Dito magtatapos ang ating pagkakaibigan.

Ngayon, kung papasok ang Amerika, ang Amerika sabi, "we will not allow ourselves to be involved in territorial disputes". Iyan ang sabi ng Amerika, 'pag ang pinag-awayan ninyo territorial disputes, hindi kami makialam.

Hindi nga kayo nakialam pero nakialam kayo, pinaatras ninyo ang Pilipinas. Eh kayo naman kasi puro... What the Americans would say, susunod-sunod lang kayo. I do not have a quarrel with the Americans.

But you know, please do not include me with you. Baka tingin ninyo sa akin kagaya nitong mga insurektos na ito. Hindi mo ako mapasunod diyan. Basta sinabi ko, you stay put. I die there, we die there, we die.

Ngayon kung ayaw ng Amerika mag-interfere sa territorial disputes, fine. But in the first place, you created the problem. You created the problem not

only a few year --- a few years. You created the problem, as a matter of fact, when you invaded my country. Doon nagka-|****-|**** ang Pilipino, from the Spaniards to the Americans.

You never gave us that dignity of being a true republic. Pareho lang kayo ng --- ng ano ninyo, especially sa military. Ayaw ko mang sabihin pero kung gusto mo sabi ko mabuti't magka-giyera at magkaalaman tayo. But please do not include me. I will not also --- ikaw ayaw mo na ma-involve sa disputes.

Ako, when it comes to lives and troubles, `wag mo na akong kagaya noon na you created --- you imposed your imperialistic might doon sa Vietnam, iyong South Vietnam noon.

Tapos tingnan mo nangyari, you lost 58,000 of your soldiers, only in the end to retreat, nagkahulog-hulog pa, nagkakandarapa pa, nothing happened.

And `yong --- `yong sabi niyong pina --- pinilit ninyo na nagpadala ng PHILCAG, Filipino soldiers to fight there. Sa panahon ko, sabi `wag --- i-contribute ko sa iyo ang mga Batangas para pangsaksak sa mga kalaban na `yan.

Please do not include my country in your... Sa panahon ko, there will never be a time that I will allow my soldiers to go somewhere to fight and join the Americans kung anong --- whatever you --- wherever you create [*inaudible*].

Kasunod, kung manalo itong sunod --- kung manalo, God forbid, tingnan ninyo, sabi ko, Pilipino man kayo, tingnan ninyo kung anong hitsura niyan. Tingnan ninyo, look succinctly really, pakinggan ninyo ang argumento ni --- si Secretary Roque is by no means makaya-kaya mo.

Ako, hindi man ako participant sa national level, pang-mayor lang man ako, so limitado talaga ang ano ko. But I will not go out, I said, of that floodgate of --- na ginawa ng Amerikano sa atin.

Magtiis na lang tayo. We will --- maski na hindi mo ako bigyan ng mga bagong armas, okay na lang `yan. Tatal wala man akong --- wala man tayong kalaban.

So kung hindi tayo makipag-away, we do not fight with anybody, there's no --- there's really no point in acquiring ballistic missiles. We just asked to be -- to be left alone and live in peace.

Iyon lang. But I'm sure hopefully --- I hope that Senator Enrile would accept the invitation to --- to be our guest here, Monday, kasi more or less isa siya sa mga tao na nirerespeto ko talaga both intellectually and lahat na. So iyon na lang ang maiwan ko sa inyo.

Happy Eid'l Fitr sa mga ating mga kap --- kapwa Pilipino, the Filipino Muslims dito sa atin and everywhere. And I'll just say that I hope that this cheerful day will bring you peace and a new outlook of what we are here for in this planet.

Maraming salamat po. *[applause]*

--- END ---